

Nasilje u vezama istospolnih partnera

Dulčić, Ines

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:767290>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Ines Dulčić

NASILJE U VEZAMA ISTOSPOLNIH PARTNERA

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Ines Dulčić

NASILJE U VEZAMA ISTOSPOLNIH PARTNERA

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Marina Ajduković

Zagreb, 2022.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1 Obilježja nasilja u istospolnim vezama	1
1.1.1 Utjecaj rodnih uloga.....	2
1.1.2. Model manjinskog stresa	3
1.2 Duluth model.....	5
1.2.1 Kotač moći i kontrole	5
1.2.2. Krug moći i kontrole za nasilje u vezama LGB osoba	7
1.3 Tišina oko nasilja u vezama istospolnih partnera.....	8
1.4 Pregled dosadašnjih istraživanja	9
2. Cilj, problemi i hipoteze	13
2.1. Cilj istraživanja.....	13
2.2. Problemi i hipoteze istraživanja.....	13
3. Metoda.....	14
3.1. Sudionici.....	14
3.2. Postupak	16
3.3.1. Sociodemografski podaci ispitanika.....	17
3.3.2. Revidirana skala rješavanja sukoba (Revised conflict tactics scales, CTS2, Straus, M.A, Hambey, S.L. i Warren, W.L., 2003.)	17
3.3.3. Upitnik emocionalnog nasilja (Emotional Abuse Questionnaire, EAQ, Jacobson, N. i Gottman, J., 1998.)	19
3.3.4. Upitnik ekonomskog nasilja (Scale of economic abuse, SEA, Adams, A.E, Sullivan, C.M, Bybee, D. i Greeson, M.R., 2008.).....	20
3.5. Obrada podataka.....	20
4. Rezultati	21
5. Rasprava.....	26
5.1. Ispitati zastupljenost emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile mjenenog revidiranom skalom rješavanja sukoba, emocionalnog nasilja mjenenog upitnikom emocionalnog nasilja i ekonomskog nasilja mjenenog upitnikom ekonomskom nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.....	26
5.2. Utvrditi postoji li povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.....	27
5.4. Nedostatci istraživanja, preporuke za buduća istraživanja i implikacije rezultata	28

6. Zaključak.....	29
Popis tablica.....	31
Popis slika.....	32
7. Literatura.....	33

Nasilje u vezama istospolnih partnera

Sažetak

Krajem 80-ih godina prošlog stoljeća započinju istraživanja nasilja između homoseksualnih parova te dobiveni podaci ukazuju na to da se ono događa jednako ili čak i češće nego kod heteroseksualnih partnera. Nasilje u homoseksualnim vezama fenomen je koji ima dosta sličnih karakteristika s nasiljem u heteroseksualnim vezama ali istovremeno ima svoje specifičnosti koje su jedinstvene samo za istospolne partnere – manjinski stres i utjecaj rodni uloga. Specifična je i tišina koja je obavijena oko nasilja u istospolnim vezama koja dodatno otežava razumijevanje samog nasilja i predstavlja prepreku za javnu raspravu. Cilj ovog istraživanja je utvrditi zastupljenost nasilja u vezama istospolnih partnera i ispitati razliku između doživljavanja i počinjenja nasilja u vezi. Naposljetku, cilj je i utjecati na vidljivost intimnog partnerskog nasilja u vezama homoseksualnih osoba te promjenu javnog mijenja na navedenu temu u društvu. Važan zaključak ovog kvantitativnog istraživanja je da su svi sudionici barem jednom doživjeli i počinili nasilje u vezi.

Ključne riječi: LGB, nasilje u homoseksualnim vezama, nasilje u vezi, istospolni partneri

Violence between partners in same-sex relationships

Abstract

Violence between partners in same-sex relationships started to be researched in the '80s of the last century and the data obtained indicate that it occurs equally or even more often than with heterosexual partners. Violence in homosexual relationships is a phenomenon that has many similar characteristics to violence in heterosexual relationships, but at the same time it has its own specificities that are unique only to same-sex partners - minority stress and the influence of gender roles. One of the specificities is the silence surrounding violence in same-sex relationships, which further makes it difficult to understand the violence itself and represents an obstacle for public discussion. The aim of this research is to determine the prevalence of violence in relationships between same-sex partners and to examine the difference between experiencing and perpetrating violence in a same-sex relationship. Ultimately, the goal is to influence the visibility of intimate partner violence in the relationships of homosexual persons and to change public opinion on the mentioned topic in society. An important conclusion of this quantitative research is that all participants experienced and committed violence at least once in a relationship.

Key words: LGB, violence between same-sex partners, intimate partners violence, same-sex partners

Izjava o izvornosti

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

Nasilje u vezama istospolnih partnera

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Ines Dulčić

Datum: 29.9.2022.

1. Uvod

Zadnjih nekoliko desetljeća nasilje u intimnim partnerskim odnosima privlači sve veći interes stručnjaka i istraživanja koja su do sada provedena su ukazala na činjenicu da se nasilje ne događa samo u braku već i u izvanbračnim zajednicama, adolescentskim vezama i u vezama istospolnih partnera. Različiti autori istraživanja nasilja u partnerskim odnosima drugačije definiraju samu pojavu ili nisu suglasni u definiranju nasilja u intimnim vezama. Jedan dio autora naglašava važnost činjenja nasilja s namjerom da se nanese tjelesna bol drugoj osobi, dok drugi autori naglašavaju važnost kontrole nad drugom osobom. Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (2012) intimno partnersko nasilje povezano je sa svakim ponašanjem između para koje uključuje činove fizičkog i seksualnog nasilja, emocionalnog i psihičkog zlostavljanja i kontrolirajućeg ponašanja. Intimno partnersko nasilje predstavlja oblik nasilja koji mogu činiti muškarci i žene, bez obzira na dob, bračni status i seksualnu orijentaciju (Capaldi i sur., 2007; Ali i sur., 2016). Sve više istraživanja potvrđuje da je nasilje u vezama istospolnih partnera javnozdravstveni problem a to potvrđuje i podatak kako je nasilje u intimnim vezama treći zdravstveni rizik koji prijete gej muškarcima odmah nakon HIV-a i konzumacije sredstava ovisnosti (Brown, 2008; Houston i McKirnan, 2007).

1.1 Obilježja nasilja u istospolnim vezama

Kasnih 80-ih godina prošloga stoljeća započela su istraživanja nasilja u vezama istospolnih partnera i prema Griffiths (2013) najviše su fokusirala na ispitivanje karakteristika, prevalencije i rizičnih oblika nasilja u homoseksualnim vezama te generalno podizanju svijesti o tom problemu. Kada se uspoređi s literaturom o heteroseksualnom intimnom partnerskom nasilju uočava se izrazito manji broj istraživanja iako literatura pokazuje da je intimno partnersko nasilje između homoseksualnih partnera postojano u društvu, na sličnoj (Bunker Rohrbaugh, 2006) ili potencijalno višoj stopi (Messinger, 2011). Međutim, pregledom literature uočava se viši fokus na istraživanje intimnog partnerskog nasilja između

lezbijki nego gay muškaraca što se može objasniti povijesno uvjetovanom rodnom perspektivom pri čemu je glavni naglasak na ženama kao žrtvama intimnog partnerskog nasilja (Griffiths, 2013) i što su se istraživanja koja su uključivala homoseksualne muškarce uglavnom koncentrirala na HIV/AIDS s obzirom na prevalenciju među tom populacijom (Burke i Follinstad, 1999., prema Griffiths, 2013). Intimno partnersko nasilje u vezama istospolnih partnera fenomen je kojeg određuju specifične karakteristike jedinstvene isključivo homoseksualnoj populaciji i koje ćemo u nastavku opisati.

1.1.1 Utjecaj rodnih uloga

Rodne perspektive razumijevanja intimnog partnerskog nasilja tvrde da je ono uzrokovano normama i uvjerenjima koja promiču patrijarhalna društva. Društveno uvriježeno mišljenje i vjerovanje o rodnim ulogama muškaraca i žena, odnosno da su muškarci superiorniji nad ženama i da im žene moraju udovoljavati objašnjava moć i kontrolu u intimnim partnerskim odnosima koje muškarci žele postići nad ženama. Pogrešna vjerovanja koja se odnose na to da žene ne čine nasilje (Miller i sur., 2001), a i ako ga čine ono je vrlo trivijalno zbog pretpostavke da žene ne mogu uzrokovati ozbiljne posljedice jer su konstitucijski manje i slabije (Griffiths, 2013) i vjerovanja da muškarci ne mogu biti žrtve nasilja (Brown, 2008). Prema Griffiths (2013) rodna teorija ne može biti primjenjiva na istospolne veze zbog ravnopravnosti spolova unutar partnerskog odnosa. Rodni teoretičari tvrde da je intimno partnersko nasilje između homoseksualnih parova kvalitativno različito od intimnog partnerskog nasilja između heteroseksualnih parova i da ti odnosi ne odražavaju konvencionalne odnose moći (Respect, 2004., prema Griffiths, 2013). S druge strane, Wise i Bowman (1997., prema Griffiths, 2013) tvrde da su sličnosti između heteroseksualnih i homoseksualnih nasilja u vezama veće nego njihove razlike. Prema Goldenberg i sur. (2016) muškarci percipiraju norme rodnih uloga i sukob rodnih uloga kao doprinos nasilju intimnog partnera u vezama gej i biseksualnih muškaraca. Nadalje, viši rezultat na ljestvici muškosti povezan je s višom razinom nasilja kod lezbijki i gej muškaraca (McKenry i sur., 2006). U

kvalitativnom istraživanju koje su provele Sanger i Lynch (2018) lezbijke i biseksualne žene "butch" ulogu u odnosu povezivale su uz posesivno i kontrolirajuće ponašanje. Termin "butch" se koristi unutar lezbijskog odnosa za naglašenu mušku odnosno žensku rodnu ulogu (Ofreneo i Montiel, 2010). Međutim, Balsam i Szymanski (2005) nisu pronašle povezanost između rezultata na "butch" skali i vjerojatnosti da će netko počiniti ili doživjeti nasilje. Stereotipna muška uloga u objašnjenju nasilja može se kombinirati i s drugim obilježjima poput dobi i razina obrazovanja te Brown (2008) zaključuje kako je uspostava moći i kontrole zajedničko obilježje počinitelja bez obzira na rod i seksualnu orijentaciju.

1.1.2. Model manjinskog stresa

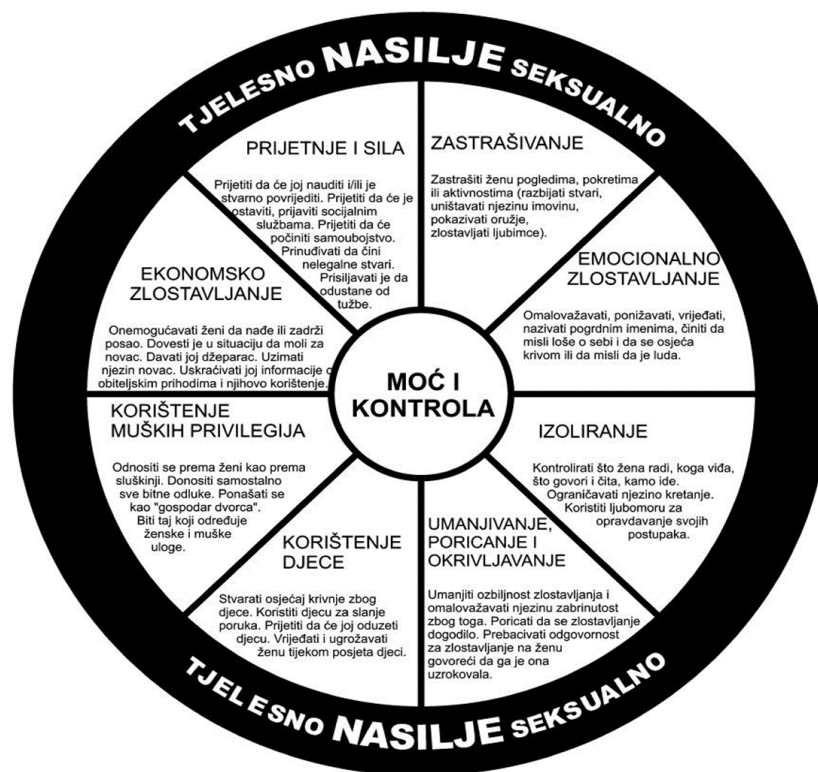
Stres se kod osoba pojavljuje kada ne uspijevaju ispuniti zahtjeve okoline koji često mogu biti pretjerani, dok su osobe koje u društvu predstavljaju određenu manjinsku skupinu posebno izložene negativnom utjecaju socijalnog stresa jer se svakodnevno suočavaju i s oblicima diskriminacije i predrasudama od pripadnika većinske populacije u društvu. Manjinski stres se definira kao kronična razina stresa uzrokovana predrasudama, diskriminacijom, manjkom socijalne podrške i drugim faktorima koju doživljavaju članovi stigmatiziranih manjinskih grupa (Meyer, 2003). Uz LGB osobe se veže pojam seksualne stigme koji se odnosi na inferiorni status, negativnu evaluaciju i društvenu bespomoćnost svih onih koji se ne ponašaju u skladu s heteroseksualnim društvenim normama (Herek, 2004). Onemogućen pristup legitimnim društvenim i ekonomskim prilikama na temelju pripadanja određenoj društvenoj kategoriji dovodi do veće količine stresnih događaja (npr. uznemiravanje, diskriminacija, nasilje) koja dalje vode ka smanjenom samopouzdanju i osjećaju nesigurnosti te fiziološkom i psihološkom iskustvu stresa (Kamenov, Huić i Jelić, 2016). Istražujući koncept manjinskog stresa, svi istraživači se slažu da je univerzalan – aditivan generalnim stresorima kojima su svi ljudi izloženi, i samim time od stigmatizirane osobe zahtijeva adaptaciju i kontrolu preko one koju trebaju imati slični pojedinci koji nisu

stigmatizirani; kroničan – povezan se s relativno stabilnim sociološkim i kulturalnim strukturama; socijalno utemeljen – proizlazi iz socijalnih procesa, institucija i struktura iznad pojedinca u odnosu na samu razinu pojedinca koju karakteriziraju generalni stresori ili biološki i genetski ili druge nesociološke karakteristike osobe ili grupe (Meyer, 2007., prema Kamenov, Huić i Jelić, 2016). Model manjinskog stresa uključuje internalizirane stresore (internalizirana homofobija, razotkrivanje seksualne orijentacije i svijest o stigmati) i eksternalizirane stresore (iskustvo nasilja, diskriminacije i uznemiravanja) koje doživljavaju pripadnici stigmatizirane skupine (Meyer, 2003). Istraživanja pokazuju da su internalizirani stresori u pozitivnoj korelaciji s fizičkim, seksualnim i emocionalnim nasiljem u vezi (Balsam i Szymanski, 2005; Edwards i Sylaska, 2013), dok eksternalizirani stresori nisu povezani s bilo kojim oblikom nasilja u vezi osobito kada su kombinirani s internaliziranim stresorima (Balzam i Szymanski, 2005; Edwards i Sylaska, 2013). Prema Carvalho i sur. (2011) internalizirana homofobija i intimno partnersko nasilje su povezani u partnerskim odnosima lezbijki i utječu na kvalitetu samog odnosa. Iako rezultat o povezanosti internalizirane homofobije i intimnog partnerskog nasilja nije bio visok (D’Lima i sur., 2014) rezultat može biti posljedica nesudjelovanja u istraživanjima LGB osoba koje pokazuju visoke razine internalizirane homofobije. Zatim, Carvalho i sur. (2011) iskazuju da pojedinci koji izražavaju visoku razinu manjinskog stresa vjerojatnije će biti uključeni u nasilni partnerski odnos, isto je moguće da samo iskustvo nasilne veze utječe na opterećenost stigmom povezanom sa statusom seksualne manjine. Također, u istraživanju Edwards i Sylaska (2013) internalizirana homofobija bila je pozitivno povezana s činjenjem fizičkog i seksualnog nasilja, dok su Balsam i Szymanski (2005) utvrdile povezanost na varijablama manjinskog stresa (diskriminacija i internalizirana homofobija) s činjenjem i doživljavanjem nasilja u partnerskim vezama.

1.2 Duluth model

1.2.1 Kotač moći i kontrole

“Duluth model” ili “Kotač moći i kontrole” razvijen je od strane nezavisne grupe stručnjaka i aktivista koji su za cilj imali pomoći zlostavljanim ženama. Puni naziv mu je Domestic Abuse Intervention Program (DAIP) ali se naziva skraćeno “Duluth model” po malom gradu u Americi gdje je razvijen 1981. godine i nije ishod akademskog istraživanja. Model polazi od uvjerenja da je fizičko nasilje obrazac namjerne i ciljanje uspostave kontrole i dominacije nad intimnim partnerom te aktivno radi na promjeni društvenih uvjeta koji podupiru mušku upotrebu taktike moći i kontrole nad ženama (“Myth: Duluth model”, bez dat.). Model ne krivi izravno muškarce već polazi od pretpostavke da su muškarci počinitelji nasilja jer su odgajani i socijalizirani u partijarhatu koji odobrava muško nasilje dok su žene žrtve i počiniteljice nasilja samo u samoobrani (“Myth: Duluth model”, bez dat.). Model “Kotač moći i kontrole” opisuje različite taktike kojima pojedinci zadobivaju i održavaju moć i kontrolu nad ženom te pokazuje da je nasilje nad ženama u obitelji obrazac različitih ponašanja a ne rezultat gubitka kontrole ili izolirani događaj (Slika 1.1).

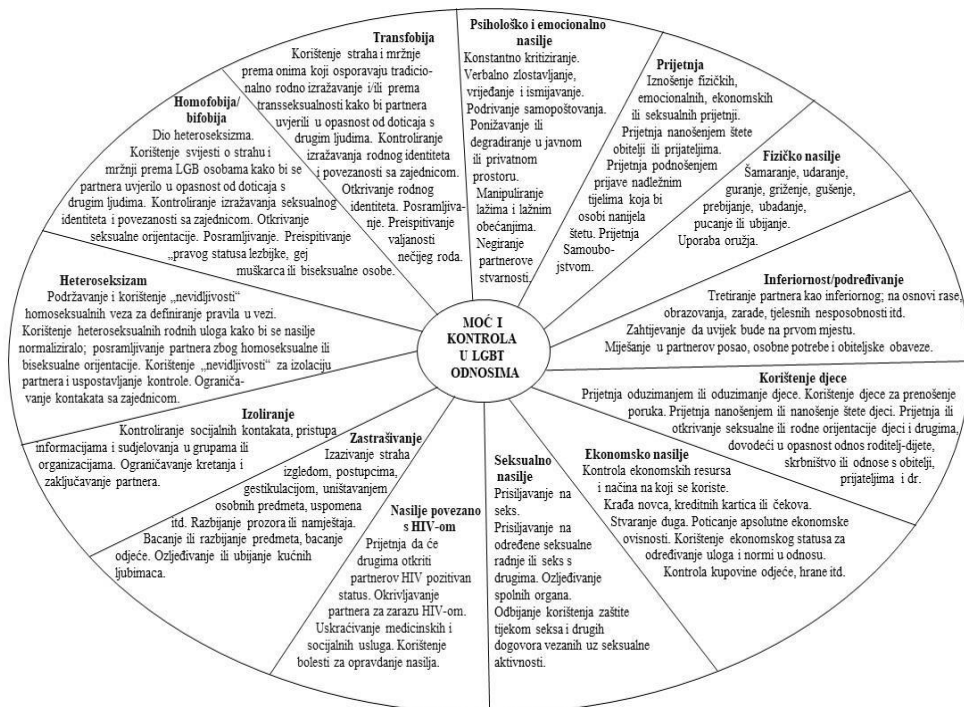
Slika 1.1 Krug moći i kontrole (Dalzell, 2018; prema Mihoci, 2019)

Ignjatović (2011) navodi da se u sredini modela “Kotača moći i kontrole” nalazi cilj nasilnog ponašanja, koji se ogleda u demonstraciji moći i u uspostavljanju kontrole nad partnericom. Nadalje, vanjski krug označava različite oblike nasilja (seksualno, ekonomsko, psihološko, fizičko) kao krajnje strategije održavanja kontrole nad partnericom dok unutarnji krug predstavlja taktike kojima se počinitelj nasilja služi kako bi postigao željeni cilj odnosno uspostavio moć i kontrolu. Navedene taktike mogu biti korištene istovremeno u različitim kombinacijama, a njihov izbor, način primjene, intenzitet i učestalost ovise o preferencijama počinitelja nasilja, procjene situacije i željenih efekata (Ignjatović, 2011). Najčešće korištene taktike uključuju izolaciju, zastrašivanje, psihičko i emocionalno zlostavljanje (npr. “prijetnja oružjem i vrijeđanje”), prijetnje i prinudu, korištenje djece (pr. “koristiti djecu za slanje poruka”), korištenje muških privilegija (npr. “odnositi se prema ženi kao prema sluškinji”) i ekonomsko zlostavljanje (npr. “uzimati ženi novac i davati joj džeparac”). Počinitelj nasilja

strategijama poricanja, umanjivanja i okrivljavanja žrtve nasilja prisiljava na kognitivna iskrivljavanja (‘nije se dogodilo to što se dogodilo’) i na poricanje stvarnosti odnosno žrtva nije sigurna što je zapravo stvarno (Ignjatović, 2011). Model ‘Kotač moći i kontrole’ pokazuje da muškarci često racionaliziraju nasilje smatrajući ga nužnom metodom kako bi nešto „objasnili” partnerici, dok žena često smatra kako je ona sama izazvala nasilje ili ga zaslužila (Theories and Causes of Domestic Violence, 2013).

1.2.2. Krug moći i kontrole za nasilje u vezama LGB osoba

S vremenom je razvijem krug moći i kontrole za nasilje u vezama LGB osoba u kojima počinitelji nasilja imaju isti cilj kao i u vezama heteroseksualnih partnera – uspostava moći i kontrole nad žrtvom, ali se kod istospolnih partnera pojavljuju novi oblici nasilja – heteroseksizam, homofobija i bifobija, transfobija te nasilje povezano s HIV-om. (Slika 1.2).

Slika 1.2 Krug moći i kontrole nad LGBT osobama u intimnim vezama (Dolan Soto, LCSW i Kaplan, 2005)

Oblici nasilja koji su specifični za gay muškarce, lezbijke i biseksualne osobe su heteroseksizam – vjerovanje kako je heteroseksualnost jedini i ispravni oblik ljudske seksualnosti te homofobija i bifobija – strah, mržnja i neznanje prema osobama homoseksualne ili biseksualne orijentacije. Primjeri zlostavljačkih taktika - heteroseksizam (npr. “korištenje “nevidljivosti” za izolaciju partnera i uspostavljanje kontrole”), homofobija/bifobija (npr. “preispitivanje prave seksualne orijentacije žrtve”) i nasilje povezano s HIV-om (npr. “ okrivljavanje partnera za zarazu HIV-om”) samo su dio korištenih taktika te sadrže još i prije spomenute taktike koje su korištene i kod heteroseksualnih partnera poput zastrašivanja i emocionalnog nasilja. Počinitelji nasilja u istospolnim vezama mogu prijetiti žrtvama otkrivanju njihove seksualne orijentacije, HIV pozitivnog statusa ili neke druge privatne informacije koja kod njih izaziva strah ili može rezultirati drugim posljedicama poput fizičkog ili verbalnog napada. Počinitelji nasilja koriste navedena “oružja” kako bi postigli veću kontrolu, utjecali na samopoštovanje i usadili strah kod svojih žrtava (Dolan Soto, LCSW i Kaplan, 2005).

1.3 Tišina oko nasilja u vezama istospolnih partnera

Istraživanja o nasilju u partnerskim odnosima su tradicionalno definirala partnerski odnos isključivo između muškarca i žene dok su istospolne veze tada bile zabranjene i kažnjavane te izopćene iz bilo kakve javne diskusije. Rasprostranjenost nasilja kod istospolnih partnera može biti teže za razumjeti zbog tišine koja postoji oko nasilja u LGB zajednici i nekoliko uobičajenih strahova koji su postali prepreka za javnu raspravu. Jedan aspekt koji se često upotrebljavao je što se prepoznavanje intimnog partnerskog nasilja kod LGB zajednice može iskoristiti za stigmatizaciju same zajednice i tako doprinijeti ugnjetavanju i socijalnog marginalizaciji (Kaschak, 2001., prema Rolle i sur., 2018; Ristock, 2003). Nadalje, ideologije vezane uz muškost i ženstvenost mogu obeshrabrili žrtve da otvoreno raspravljaju o svom iskustvu. Prema Ristock i Timbang (2005)

do toga dolazi kada percipirana stigma pojača njihov vlastiti stereotip da su homoseksualni muškarci manje muževni nego heteroseksualni muškarci ili da je lezbijsko nasilje u vezi bezopasno (jer žene nisu fizički jake i opasne). Bunker Rohrbaug (2006) ukazao je da je jedan od najprisutnijih i zabrinjavajućih mitova okarakteriziranje nasilja kao međusobni sukob, posebice kad se ono dogodilo između istospolnih partnera, jer se muškarci "jednako svađaju" što pretpostavlja da imaju jednaku fizičku snagu. Ovaj mit je potvrđen od strane društva zbog toleriranja nasilja između muškaraca jer se smatraju kao dopušteni načini rješavanja sukoba. Biseksualne osobe doživljavaju dodatan stres zbog manjka podrške od strane LGB zajednice. Dvostruko su marginalizirane jer nisu prepoznate od strane gay muškaraca i lezbijki kao dio njihove zajednice zbog pretpostavke da koriste privilegije heteroseksualnih osoba dok su istodobno stigmatizirani od strane istih (Rolle i sur., 2018). Naposljetku, javno mnijenje smatra LGB intimno partnersko nasilje kao rijedak fenomen: ovo mišljenje je posebno snažno s obzirom na biseksualne osobe i lezbijke, jer su često idealizirane da su u mirnim i utopijskim odnosima, daleko od nasilja i agresivnosti što se obično povezuje s "tipičnom" muškoću (Glass i Hassouneh, 2008; Barnes, 2010).

1.4 Pregled dosadašnjih istraživanja

Nakon prikaza obilježja nasilja u istospolnim vezama i teorijskog okvira važno je osvrnuti se i na dosadašnja istraživanja intimnog partnerskog nasilja u homoseksualnim vezama kako bi dobili širu sliku navedenog fenomena. U *Tablici 1.1* slijedi prikaz odabranih istraživanja prevalencije nasilja u vezama istospolnih partnera.

Tablica 1.1 Prevalencija nasilja u vezama istospolnih partnera

AUTOR	SUDIONICI	REZULTATI
Turell, (2000)	Sudionici kontaktirani preko udruga, medicinskih ustanova i sl. N=499 N (LGB)=440	<u>Ekonomsko nasilje:</u> 46% lezbijke 37% gej muškarci 41% biseksualne osobe <u>Emocionalno nasilje:</u> 84% lezbijke

		83% gej muškarci 81% biseksualne osobe <u>Fizičko nasilje:</u> 55% lezbijke 44% gej muškarci 44% biseksualne osobe <u>Seksualno nasilje:</u> 14% lezbijke 13% gej muškarci 7% biseksualne osobe
Craft i Serovich, (2005)	Gej muškarci koji su HIV pozitivni N=51	<u>Emocionalna agresija:</u> 78.4% je počinilo emocionalnu agresiju 72.5% je doživjelo emocionalnu agresiju <u>Fizički napad:</u> 45.1% je počinilo fizički napad 39.2% je doživjelo fizički napad <u>Seksualna prisila:</u> 27.5% je počinilo oblik seksualne prisile 33.3% je doživjelo oblik seksualne prisile
Stanley i sur., (2006)	Sudionici kontaktirani putem telefonske ankete N=1,176 N (GB) = 300	U 44% slučajeva oba partnera su bila počinitelji nasilja <u>Doživjelo nasilje:</u> 29% sudionika <u>Počinilo nasilje:</u> 27% sudionika
Houston i McKirnan, (2007)	Gej i biseksualni muškarci koji su obilazili razna gej/bi mjesta u Chicagu N (LGB)=817	32.4% sudionika ima iskustvo nekog oblika nasilja u vezi <u>Fizičko nasilje:</u> 19.2% sudionika <u>Seksualno nasilje:</u> 18.5% sudionika <u>Više oblika nasilja:</u> 54% sudionika
Eaton i sur., (2008)	Lezbijke koje su prisustvovala na G/L festivalu N=226	44% ima iskustvo nasilja u vezi <u>Fizičko nasilje:</u> 39% lezbijki <u>Prijetnja fizičkim nasiljem:</u> 33% lezbijki

Carvalho i sur., (2011)	Gej muškarci i lezbijke - oglasili u novinama ili na LG događanjima N= 581	24.2% ima iskustvo nasilja u vezi i 9.4% ga je počinilo <u>Doživjelo nasilje:</u> 25% lezbijki 23% gej muškaraca <u>Počinilo nasilje:</u> 9.3% lezbijki 8.3% gej muškaraca
Messinger, (2011)	Podaci korišteni iz National Violence Against Women ankete N=14,182 N (LGB)=144	<u>Kontrolirajuće ponašanje:</u> 80% sudionika <u>Fizičko nasilje:</u> 31% sudionika <u>Seksualno nasilje:</u> 8% sudionika
Walters, Chen i Breiding, (2013)	Stanovnici SAD-a u dobi od 18 godina i više N=18,049 N (LGB)=1,209	<u>Fizičko i seksualno nasilje (silovanje):</u> 26% gej muškaraca 43.8% lezbijki 37.3% biseksualnih muškaraca 61.1% biseksualnih žena
Goldberg i Meyer, (2013)	Podaci korišteni iz ankete California Health Information centra N=51,048 N (LGB)= 1,064	<u>Prevalencija nasilja:</u> 32% lezbijki, 27% gej muškaraca 52% biseksualne žene 20% biseksualni muškarci
Graham i sur., 2016	Studenti preddiplomskog i diplomskog studija na fakultetu New Hampshire N=17,404	<u>Fizičko nasilje:</u> 45% ženskih sudionica koje su bile u istospolnoj vezi <u>Emocionalnu agresiju:</u> 24% ženskih sudionica koje su bile u istospolnoj vezi <u>Oblik seksualne prisile:</u> 27% muških sudionika koji su bili u istospolnoj vezi

Rezultati navedenih istraživanja (Tablica 1.) prikazuju zastupljenost nekoliko oblika nasilja u vezama istospolnih partnera ali kod nekoliko istraživanja je razlučeno doživljavanje i počinjenje nasilja u vezi. Što se tiče oblika nasilja koje homoseksualne osobe češće doživljavaju u vezi, može se istaknuti da su prema navedenim istraživanjima to fizičko i emocionalno nasilje. Prema Messinger (2011) prevalencija nasilja veća je kod biseksualnih osoba nego homoseksualnih

osoba, no nije moguće u potpunosti utvrditi tko od LGB osoba je više izložen nasilju u vezama jer podaci variraju i velike su razlike u veličini uzorka zbog čega mnogi autori (Baker i sur., 2013; Barrett i St. Pierre, 2013; Carvalho i sur., 2011; Halpern i sur., 2004; Hester i Donovan, 2009) tvrde da različitost u postavkama istraživanja sprječavaju donošenje zaključka o prevalenciji nasilja u homoseksualnim vezama. Prema Barrett i St. Pierre (2013) ta ograničenja uključuju sljedeće: uzorkovanje (nereprezentativni i mali uzorci), upotreba različitih definicija nasilja u partnerskim vezama ili nekorištenje definicije, ispitivanje različitih vremenskih okvira, korištenje instrumenata s neadekvatnim mjernim karakteristikama i neisticanje informacija o valjanosti i pouzdanosti instrumenta. Nadalje, neke od ostalih prepreka mogu biti neprijavlivanje nasilja, ne identificiranje kao lezbijka, gej ili biseksualna osoba nego MSM (men who have sex with men) ili WSW (women who have sex with women) i strah od zloupotrebljavanja podatka o seksualnoj orijentaciji. Postojanje navedenih ograničenja u istraživanjima ne osporava činjenicu da je nasilje u intimnim vezama problem koji je prisutan i kod istospolnih parova.

Ovaj diplomski rad bavi se istraživanjem nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba, odnosno prikazuje zastupljenost različitih oblika nasilja u vezama istospolnih partnera. Oblici nasilja koji su ispitivani su – fizičko, emocionalno i ekonomsko te seksualna prisila, s time da je naglasak na emocionalnom nasilju. Diskurs koji je stvoren u društvu uključuje stereotipne stavove da su homoseksualne partnerice u mirnim i ispunjenim vezama dok se nasilje povezuju sa "muškošću" (Glass i Hassouneh, 2008; Barnes, 2010), stoga se ovim istraživanjem želi ustanoviti doživljavanje ali i počinjenje samog nasilja u vezi od strane svih sudionika. Nadalje, ovim istraživanjem se želi utjecati na vidljivost intimnog partnerskog nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba te promjenu postojanog diskursa u društvu. Također, ovo istraživanje može dati LGBTIQ+ civilnim udrugama koje pružaju uslugu

savjetovanja bolji uvid u nasilje u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

2. Cilj, problemi i hipoteze

2.1. Cilj istraživanja

Glavni cilj ovog istraživanja je ispitati zastupljenost nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba. Drugi cilj je ispitati razliku između doživljavanja i činjenja nasilja u vezama od strane gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

2.2. Problemi i hipoteze istraživanja

1. Problem: Ispitati zastupljenost emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile mjenog revidiranom skalom rješavanja sukoba, emocionalnog nasilja mjenog upitnikom emocionalnog nasilja i ekonomskog nasilja mjenog upitnikom ekonomskom nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

Hipoteza: Očekuje se postojanje zastupljenosti emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile mjenog revidiranom skalom rješavanja sukoba, emocionalnog nasilja mjenog upitnikom emocionalnog nasilja i ekonomskog nasilja mjenog upitnikom ekonomskog nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

2. Problem: Utvrditi postoji li povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

Hipoteza: Očekuje se da će gej muškarci, lezbijke i biseksualne osobe koje iskazuju viši stupanj počinjenja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile češće i doživljavati emocionalno i fizičko nasilje te seksualnu prisilu.

3. Metoda

3.1. Sudionici

U ovom istraživanju sudjelovalo je 67 sudionika prosječne dobi od 30,26 godina ($M=30,26$, $SD=6,673$) od čega je 41,8% bilo žena a 55,2% muškaraca dok se 3% sudionika nije moglo/htjelo izjasniti. Najveći postotak sudionika se izjašnjava kao lezbijka (40,3%), zatim gej (37,3%) i kao biseksualna osoba (22,4%). Sudionici u najvećem postotku dolaze iz veličine mjesta od više od 100 000 stanovnika (37,3%), kao što ih trenutno i najveći broj živi u gradskom naselju (77,6%). Nadalje, najveći broj sudionika procjenjuje svoj socioekonomski status kao prosječan (65,7%) dok ga podjednaki udio sudionika procjenjuje kao iznadprosječnim (16,4%) ili ispodprosječnim (17,9%).

Tablica 3.1.

Status obrazovanja sudionika

	N	%
NKV	2	3,0
Trogodišnja strukovna	9	13,4
Četverogodišnja strukovna	13	19,4
Gimnazija	2	3,0
Četverogodišnja umjetnička	/	/
Petogodišnja	15	22,4

Preddiplomski	23	34,3
Diplomski	3	4,5

Tablica 3.1. prikazuje obrazovni status sudionika i vidljivo je da je najveći broj sudionika (34,3%) završilo preddiplomski studij, dok je najmanji broj sudionika (3,0%) završilo gimnaziju ili ima nezavršenu osnovnu školu odnosno nižu stručnu spremu. Nadalje, ostali sudionici (13,4%) ima završenu trogodišnju strukovnu školu i (19,4%) sudionika ima završenu četverogodišnju strukovnu školu, dok ostali sudionici (22,4%) imaju završenu petogodišnju školu i (4,5%) sudionika ima završen diplomski studij, a nitko od sudionika nije završio četverogodišnju umjetničku školu.

Tablica 3.2.

Udio sudionika koji imaju iskustvo nasilja u vezi

	<i>N</i>	<i>%</i>
NE	31	46,3
DA	36	53,7
N	67	100

Tablica 3.2. prikazuje postotak sudionika (53,7%) koji izvještavaju o iskustvu nasilja u vezi. Najveći postotak sudionika koji su se izjasnili da je bilo u vezi u kojoj je postojalo nasilja čine muškarci (72,2%), zatim žene (25%) i osobe koje se nisu mogle/htjele izjasniti u vezi spolnog opredjeljenja (2,8%). Prosječna dob sudionika u čijoj vezi je postojalo nasilja iznosi 31,75 godina ($M=31,75$, $SD=6,847$) dok je dužina trajanja veze u kojoj je postojalo nasilje trajala minimalno jedan

mjesec do maksimalno četiri mjeseca. Što se tiče seksualnog identiteta tih sudionika, najveći postotak čine gej muškarci (47,2%) zatim biseksualne osobe (27,8%) i lezbijke (25%).

3.2. Postupak

Istraživanje je provedeno u lipnju 2022. godine putem online ankete. Upitnik je poslan LGBTIQ+ udrugama, postavljen na forumu haer.app i prosljeđen prijateljima i poznanicima putem Whatsapp aplikacije. Aktivnim LGBTIQ+ udrugama (Zagreb pride, ISKORAK, Le Zbor, Lezbijska udruga KONTRA, Queer Zagreb, Qsport, Dugine obitelji, LGBTIQ inicijativa filozofskog fakulteta-AUT, Ponosni Zagreb, Za pravo LGBTIQ+ osoba (ZA- PRAVO), Zbeletron, Centar za LGBT ravnopravnost, House of flamingo, udruga ‘LORI’, IQ - Inicijativa Queer, LGBT centar Split i Osijek pride) poslano je pozivno pismo za sudjelovanje u istraživanju na njihov službeni mail. Protekom sedam dana od slanja prvog pozivnog pisma za sudjelovanje u istraživanju ponovno je poslano pozivno pismo udrugama koje nisu odgovorile na prvi poziv, ali ovaj put na njihove službene Facebook stranice. Od svih navedenih udruga, na poziv za sudjelovanje u istraživanju pozitivno su odgovorile sljedeće udruge: Zagreb pride, ISKORAK, Dugine obitelji, LGBTIQ inicijativa filozofskog fakulteta-AUT, Za pravo LGBTIQ+ osoba (ZA- PRAVO) i udruga ‘LORI’ te su svojim članovima prosljedile poveznicu za sudjelovanje u istraživanju. Na forumu haer. app napravljena je objava u kojoj su pozvani svi članovi foruma na sudjelovanje u istraživanju kao što sam to napravljeno i preko Whatsapp aplikacije u kojoj sam LGB prijateljima i poznanicima poslala poveznicu za sudjelovanje u istraživanju i zamolila ih da ju prosljede dalje. Na početnoj stranici ankete prije početka ispunjavanja, naglašena je zajamčena anonimnost sudionika pri ispunjavanju upitnika te dobrovoljnost i važnost davanja iskrenih odgovora i iznošenja vlastitih iskustava. S obzirom na to da je u ovo istraživanje uključena ranjiva skupina i istražuje se krajnje osjetljiva tema, na kraju ankete su navedene udruge

(ISKORAK, Lezbijska udruga KONTRA, Dugine obitelji, Centar za žrtve seksualnog nasilja, udruga LORI i LGBT centar Split) koje pružaju besplatnu psihološku pomoć LGBTIQ+ osobama i način na koji ih se može kontaktirati.

3.3 Mjerni instrumenti

3.3.1. Sociodemografski podaci ispitanika

U istraživanju je bio korišten upitnik o općim podacima sudionika konstruiran za potrebe ovog istraživanja. Postavljenim pitanjima su prikupljeni osnovni sociodemografski podaci o sudionicima: spol, dob, seksualni identitet i upoznatost okoline s njime, stupanj obrazovanja, veličina mjesta odrastanja te veličina i tip mjesta u kojem trenutno žive, socioekonomski status, broj ljubavnih veza, broj ljubavnih veza u kojima je postojala bilo koja vrsta nasilja i duljina takve veze.

Za ispitivanje nasilja u vezama u ovom istraživanju su korištena tri instrumenta – *Revidirana skala rješavanja sukoba*, *Upitnik emocionalnog nasilja* i *Upitnik ekonomskog nasilja*, pri čemu se subskala psihološke agresije u upitniku *Revidirana skala rješavanja sukoba* konceptualno djelomično preklapa s *Upitnik emocionalnog nasilja*. Razlog tomu je što se ovim istraživanjem željelo produbiti i proširiti oblik emocionalnog nasilja u vezama kombiniranjem dvaju upitnika koji drugačije operacionaliziraju navedeni aspekt nasilja.

3.3.2. Revidirana skala rješavanja sukoba (Revised conflict tactics scales, CTS2, Straus, M.A, Hambey, S.L. i Warren, W.L., 2003.)

Revidirana skala rješavanja sukoba (Revised conflict tactics scales, CTS2, Straus, M.A, Hambey, S.L. i Warren, W.L., 2003) sadrži sveukupno 78 čestica i sastoji se od pet subskala od kojih se subskala pregovaranje odnosi na pozitivnu taktiku rješavanja sukoba a ostale četiri (ozljeda, seksualna prisila, fizički napad i psihološka agresija) na nasilne taktike. Subskala pregovaranje sadrži 6 čestica (npr. "Pokazao sam poštovanje prema partneričinim osjećajima vezanim uz neku

temu”) koje su usmjerene na postizanje konstruktivnog rješenja sukoba dok subskala psihološka agresija sadrži 8 čestica koje se dijele na umjerene (npr. “Učinio sam nešto kako bih prkosio partnerici”) i teške (npr. “Nazvao sam partnericu pogrđnim izrazom (npr. debela ili ružna”). Subskala fizički napad sadrži 12 čestica koje se dijele na umjerene (npr. “Zavrnuo sam partnerici ruku ili kosu”) i teške (npr. “Upotrijebio sam nož ili pištolj protiv svoje partnerice”) dok subskala ozljede sadrži 7 čestica koje se dijele na umjerene (npr. “Moja partnerica je imala istegnuće, modricu ili malu posjekotinu zbog sukoba sa mnom”) i teške (npr. “Moja partnerica se onesvijestila od mog udarca u glavu tijekom svađe”) te subskala seksualna prisila sadrži 7 čestica koje se također dijele na umjerene (npr. “Prisilio sam partnericu na seks bez zaštite”) i teške (npr. “Upotrijebio sam silu (kao što je lupanje, pritiskanje ili korištenje oružja) kako bih partnericu prisilio na seks”) ovisno o tome je li korištena fizička sila. U ovom istraživanju je korištena revidirana skala od 54 čestice i korištene su subskale psihološka agresija, fizički napad i seksualna prisila te su sva pitanja preoblikovana u rodno neutralan jezik. Sudionici su davali odgovore na skali od 1 do 6 pri čemu se broj 1 odnosi na “nikada” dok se broj 6 odnosi na “vrlo često (nekoliko puta tjedno)”, veći ostvareni rezultat govori o većoj učestalosti doživljavanja/počinjenja određenog vida nasilja. Ukupan rezultat se tvori bodovanjem kategorija odgovora, pri čemu se odgovori “niti jednom, jednom i dvaput” boduju s 0, 1 i 2 boda. Kategorija odgovora “3-5 puta” se boduje s 4 bodova; kategorija odgovora “6-10 puta” se boduje s 8 bodova; kategorija odgovora “11-20 puta” se boduje s 15 bodova. Kategorija odgovora “više od 20 puta” se boduje s 25 bodova dok se kategorija odgovora “dogodilo se, ali ne tijekom prošle godine” boduje s 1 bodom, ali u zasebnoj skupini događaja. Na subskali psihološke agresije bilo je moguće ostvariti od 0 do 40 bodova, fizički napad od 0 do 60, seksualna prisila 0 do 35 bodova. Posebno se boduju čestice koje se odnose na osobu koja ispunjava upitnik i za partnera/partnericu i ti bodovi se zajednički ne zbrajaju. Unutarnja dosljednost za skalu rješavanja sukoba se pokazala visokom, dok za subskalu ozljeda iznosi

0,95 za subskalu psihološka agresija iznosi 0,79 i ta subskala od svih navedenih ima najnižu unutarnju dosljednost (Champan i Gillespie, 2018).

3.3.3. Upitnik emocionalnog nasilja (Emotional Abuse Questionnaire, EAQ, Jacobson, N. i Gottman, J., 1998.)

Upitnik emocionalnog nasilja konstruiran je 1998. godine (Emotional Abuse Questionnaire, EAQ, Jacobson, N. i Gottman, J., 1998) te su u originalnom istraživanju sudionici bili zlostavljane oženjene žene. Originalni upitnik emocionalnog nasilja sadrži 66 čestica odnosno tvrdnji procjene emocionalnog nasilja koje su podijeljeni u četiri kategorije (izolacija, degradacija, seksualno zlostavljanje i uništavanje imovine). U ovom istraživanju korištena je samo subskala degradacije i sva pitanja u njoj su preoblikovana u rodno neutralan jezik. Subskala izolacije sadrži 24 čestice (npr. "Moj partner me sprječava da izađem iz kuće kada to želim") dok subskala degradacije sadrži 28 čestica (npr. "Moj partner me ponižavao ispred drugih"). Subskala seksualnog zlostavljanja sadrži sedam čestica (npr. "Moj partner me prisiljava na seksualni odnos nakon svađe") kao i subskala uništenja imovine (npr. "Moj partner namjerno uništava predmete do kojih mi je stalo"). Sudionici svaku česticu procjenjuju na skali od 1 do 4, pri čemu broj 1 označava "nikada" a broj 4 označava "vrlo često". Unutarnja dosljednost za subskale iznosi: 0,92 za subskalu izolacije, 0,94 za subskalu degradacije, 0,72 za subskalu seksualnog zlostavljanja i 0,82 za subskalu uništenja imovine (Karakurt i Silver, 2013). Ukupni rezultat upitnika se tvori zbrajanjem bodova koji su pripisani svakom odgovoru, pa tako odgovor "nikada" tvori 1 bod, odgovor "rijetko" 2 boda, odgovor "ponekad" 4 boda i 5 bodova odgovor "vrlo često". Zbrajanjem bodova se dolazi do ukupnog rezultata na skalama. Ako je sudionikov ukupan rezultat između 73 i 94 onda se smatra emocionalno zlostavljanom osobom dok svaki ukupan rezultat od 95 i više određuje osobu koja je emocionalno zlostavljana više od prosjeka.

3.3.4. Upitnik ekonomskog nasilja (Scale of economic abuse, SEA, Adams, A.E, Sullivan, C.M, Bybee, D. i Greeson, M.R., 2008.)

Upitnik ekonomskog nasilja (Scale of economic abuse, SEA, Adams, A.E, Sullivan, C.M, Bybee, D. i Greeson, M.R., 2008) izrađen je iz nekoliko izvora, od literature o nasilju u obitelji, iskustva i znanja istraživača nasilja u obitelji i zagovornika protiv nasilja u obitelji te ispovijesti samih žrtava. Upitnik se sastoji od 28 čestica koje su podijeljene na dvije subskale: ekonomska kontrola i ekonomsko iskorištavanje. U istraživanju su korištene obje subskale i za sva pitanja je upotrebljen rodno neutralan jezik. Subskala ekonomske kontrole ima 17 čestica (npr. "Skrivao zajednički novac od mene") dok subskala ekonomskog iskorištavanja ima 11 čestica (npr. "Uzeo novac iz Vaše torbe, novčanika, ili s računa u banci bez Vaše dozvole i/ili znanja"). Sudionici na svaku česticu odgovaraju na Likertovoj skali od 1 do 5, od čega broj 1 označava "nikada" dok broj 5 označava "vrlo često". Skala također sadrži dio s kvalitativnim pitanjima gdje sudionici mogu opisati ostale načine ekonomskog zlostavljanja koja nisu obuhvaćena pitanjima u anketi. Cronbach a koeficijent se pokazao visokim na objema subskalama. Za subskalu ekonomske kontrole cronbach a koeficijent iznosi 0,91 dok za subskalu ekonomskog iskorištavanja iznosi 0,89 (Adams i sur., 2008). Ukupan rezultat tvori se zbrajanjem odgovora na svakoj subskali, pri čemu viši rezultat označuje višu razinu doživljenog ekonomskog nasilja.

3.5. Obrada podataka

Obrada podataka napravljena je u programu IBM SPSS Statistics. Izračunati su ukupni rezultati za zastupljenost fizičkog, emocionalnog i ekonomskog nasilja te seksualne prisile u vezi gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba, zatim i povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezi od strane gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba, te postojanje razlike u doživljavanju ekonomskog nasilja u vezi s obzirom na seksualnu orijentaciju sudionika. Povezanost između varijabli utvrđena je

Pearsonovim koeficijentima kao i povezanost subskale psihološke agresije (Revidirane skale rješavanja sukoba) i Upitnika o emocionalnom nasilju, dok je razlika u doživljavanju ekonomskog nasilja u vezi s obzirom na seksualnu orijentaciju sudionika dobivena analizom varijance.

4. Rezultati

Rezultati za prvi problem, odnosno zastupljenost fizičkog, emocionalnog i ekonomskog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba su prikazani u *Tablici 4.1., 4.2., 4.3. i 4.4.* Rezultati su prikupljeni s tri različita upitnika – *Revidirana skala rješavanja sukoba, Upitnik emocionalnog nasilja i Upitnik ekonomskog nasilja.*

Tablica 4.1.

Prikaz zastupljenosti emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama sudionika prikupljeni revidiranom skalom rješavanja sukoba

	N	Min	Max	M	SD
Počinitelj psihološke agresije	36	8	29	16,2500	5,08429
Žrtva psihološke agresije	36	8	45	26,1389	10,08578
Počinitelj fizičkog napada	36	12	32	14,9722	4,61356

Žrtva fizičkog napada	36	12	47	21,7222	10,95865
Počinitelj seksualne prisile	36	7	14	7,5556	1,40294
Žrtva seksualne prisile	36	7	35	14,0556	8,51870

Tablica 4.1. prikazuje da su sudionici (N=36) koji su se izjasnili o postojanju nasilja u vezi barem jednom bili žrtve i počinitelji nekog oblika nasilja (psihološka agresija, fizički napad i seksualna prisila), te se razlikuju po učestalosti doživljavanja i počinjenja navedenih oblika nasilja. Prosječna ocjena za sve sudionike na subskali za počinjenje psihološke agresije iznosi 2,03 što prema skali s ponuđenim odgovorima čini odgovor *rijetko (2-3 puta)*. Slična prosječna ocjena 2,00 je na subskali za doživljavanje seksualne prisile što također prema ponuđenim odgovorima na skali čini odgovor *rijetko (2-3 puta)*. Nadalje, za subskalu počinjenja fizičkog napada prosječna ocjena iznosi 1,24, za subskalu doživljavanja fizičkog napada iznosi 1,80 i za subskalu počinjenja seksualne prisile iznosi 1,07 što prema skali s ponuđenim odgovorima čini odgovor *jednom*. Na subskali za doživljavanje psihološke agresije prosječna ocjena iznosi 3,28 što je ujedno i najviša prosječna ocjena i ona prema skali s ponuđenim odgovorima čini odgovor *ponekad*.

Tablica 4.2.

Prikaz zastupljenosti emocionalnog nasilja u vezama sudionika prikupljeni upitnikom emocionalnog nasilja

	N	%
Nema emocionalnog nasilja	19	52,8
Postoji emocionalno nasilja	17	47,2
N	36	100

Tablica 4.2. prikazuje kako 52,8% sudionika nije doživjelo neki oblik emocionalnog nasilja u vezi, dok je 47,2% sudionika doživjelo određeni oblik emocionalnog nasilja u vezi.

Tablica 4.3.

Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za povezanost revidirane skale rješavanja sukoba i upitnika emocionalnog nasilja.

		Upitnik emocionalnog nasilja
Subskala psihološke agresije	<i>r</i>	,721**
	P	,000
	N	36

**. $p < 0,01$, *. $p < 0,05$

Tablica 4.3. prikazuje značajno visoku pozitivnu povezanost između subskale psihološke agresije (Revidirana skale rješavanja sukoba) i Upitnika emocionalnog nasilja ($r = ,710$, $p < ,01$) što prikazuje da se pitanja u upitnicima preklapaju jedni s drugima čime se htjelo produbiti navedeni oblik nasilja u vezi.

Tablica 4.4.

Prikaz zastupljenosti ekonomskog iskorištavanja i ekonomske kontrole u vezama sudionika prikupljeni upitnikom ekonomskog nasilja

		DA	NE	N	%
Ekonomsko iskorištavanje	N	22	14	36	
	%	61,1	38,9		100
Ekonomska kontrola	N	23	13	36	
	%	63,9	36,1		100

Tablica 4.4. prikazuje da je od sudionika koji su iskazali da su doživjeli nasilje u vezi, njih 38,9% nije doživjelo neki oblik ekonomskog iskorištavanja u vezi, dok ih je 61,1% doživjelo neki oblik ekonomskog iskorištavanja u vezi. Što se tiče ekonomske kontrole, sudionici koji su doživjeli nasilje u vezi, njih 36,1% nije doživjelo neki oblik ekonomske kontrole u vezi, dok ih je 63,9% doživjelo neki oblik ekonomske kontrole u vezi.

Kako bi se odgovorilo na drugi problem, odnosno utvrdilo postoji li povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba, koristili smo se Pearsonovim koeficijentima korelacije i rezultati su prikazani u *Tablici 4.6.*

Tablica 4.6.

Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama sudionika

		Žrtva psihološke agresije	Žrtva fizičkog napada	Žrtva seksualne prisile
Počinitelj psihološke agresije	r	,441**	,532**	,023
	P	,007	,001	,892
Počinitelj fizičkog napada	r	,248	,480**	-,032
	P	,146	,003	,853
Počinitelj seksualne prisile	r	-,206	-,062	,052
	P	,229	,719	,762
N		36	36	36

** $.p < 0,01$, * $.p < 0,05$

Iz tablice 4.6. možemo vidjeti kako postoji značajna umjereno pozitivna povezanost između počinjenja i doživljavanja psihološke agresije ($r = ,441$, $p < ,05$). Navedeno znači da osobe koje su počinile neki oblik psihološke agresije su ujedno bile i žrtve istog oblika nasilja. Također postoji i značajna umjerena pozitivna povezanost između počinjenja psihološke agresije i doživljavanja fizičkog napada ($r = ,532$, $p < ,01$) što znači da osobe koje su počinile neki oblik psihološke agresije su ujedno bile i žrtve fizičkog napada. Nadalje, postoji značajna umjerena

pozitivna povezanost između počinjenja i doživljavanja fizičkog napada ($r=,480$, $p<,05$). Navedeno znači da osobe koje su počinile neki oblik fizičkog napada su ujedno bile i žrtve istog oblika nasilja. Nije utvrđena povezanost između počinjenja i doživljavanja seksualne prisile ($r=,052$, $p>,05$).

5. Rasprava

5.1. Ispitati zastupljenost emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile mjenog revidiranom skalom rješavanja sukoba, emocionalnog nasilja mjenog upitnikom emocionalnog nasilja i ekonomskog nasilja mjenog upitnikom ekonomskom nasilja u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

Prvi istraživački problem bio je ispitati zastupljenost emocionalnog, fizičkog i ekonomskog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba. Pretpostavljalo se da će postojati zastupljenost navedenih oblika nasilja kod gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba. Deskriptivnom analizom pokazano je da je svaki sudionik koji se izjasnio o postojanju nasilja u vezi barem jednom doživio određeni oblik nasilja u vezi i s time je afirmativna hipoteza prihvaćena.

Rezultati istraživanja o zastupljenosti nasilja u vezama istospolnih partnera pokazuju da se (53,7%) sudionika izjašnjava o postojanju nasilja u vezi te su navedeni rezultati u skladu s prethodnim istraživanjima (Turell, 2000; Craft i Serovich, 2005; Eaton, 2008; Messinger, 2010; Carvahlo, 2011; Walters, Chen i Breiding, 2013). U istraživanju Turell (2000) 50% uzorka se izjasnilo o postojanju fizičkog nasilje u vezi, dok se njih 40% izjasnilo o postojanju ekonomskog nasilja u vezi, 83% sudionika je doživjelo barem jedan predmet emocionalnog nasilja i 12% sudionika je doživjelo seksualno zlostavljanje barem jednom u vezi. Nadalje, Craft i Serovich (2005) u svojem istraživanju navode da 72,5% gej muškaraca ima iskustvo psihološke agresije u vezi, njih 33,3% ima iskustvo seksualne prisile od

strane partnera i 23,5% je imalo iskustvo fizičke ozljede u vezi. Eaton (2008) navodi da je 44% lezbijki imalo iskustvo nasilja u vezi, od čega je fizičko nasilje iskusilo 39% uzorka. Zatim, Carvahlo (2011) navodi da se 24,2% LGB uzorka izjasnilo kao žrtve nasilja u vezi, dok Messinger (2010) navodi da je 80% sudionika imalo iskustvo kontrolirajućeg ponašanja od strane partnera, 31% sudionika je imalo iskustvo fizičkog nasilja i 8% je imalo iskustvo seksualnog nasilja u vezi. Na kraju, prevalencija nasilja u vezi tijekom života u istraživanju Walters, Chen i Breiding, (2013), pokazuje da 43,8% lezbijki, 61,1% biseksualnih žena, 26% gej muškaraca i 37,3% biseksualnih muškaraca ima iskustvo fizičkog i seksualnog nasilja od strane intimnog partnera.

5.2. Utvrditi postoji li povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba.

Drugi istraživački problem bio je utvrditi povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba. Očekivalo se da će gej muškarci, lezbijke i biseksualne osobe koje iskazuju viši stupanj počinjenja navedenih oblika nasilja češće ih i doživljavati. Rezultati su djelomično potvrdili postavljenu hipotezu, odnosno povezanost je utvrđena između sljedećih varijabli – psihološke agresije i psihološke agresije, fizičkog napada i psihološke agresije te fizičkog napada i fizičkog napada, dok za varijablu seksualne prisile nije utvrđena povezanost.

Rezultati istraživanja o povezanosti između počinjenja i činjenja navedenih oblika nasilja u vezi su u skladu s prethodnim istraživanjima (Turrell, 2000; Craft i Serovich, 2005; Stanley i sur., 2006; Carvalho i sur., 2011). Prema Craft i Serovich (2005) psihološka agresija je najrašireniji oblik zlostavljanja koji se doživi u vezi te je više sudionika prijavilo da je doživjelo i počinilo psihološku agresiju u vezi. Turrell (2000) u svojoj studiji navodi da su skoro svi muškarci izjavili da su bili počinitelji nekog oblika emocionalnog nasilja te ta činjenica sugerira da je nasilje

u tim odnosima bilo dvosmjerno. Nadalje, u istraživanju Carvahlo i sur., (2011) 25% sudionika se izjasnilo kao žrtve nasilja u istospolnim vezama dok se njih 10% izjasnilo kao počinitelji nasilja u istospolnoj vezi. Gotovo svi počinitelji su tvrdili da su žrtve i počinitelji nasilja u homoseksualnim vezama bez razlike u seksualnoj orijentaciji. Prema Stanley i sur., (2006) u 44% nasilnih incidenata sudionici su izjavili da su oni i njihovi partneri bili fizički nasilni u vezi. Sudionici su opisali sebe i svoje partnere kao počinitelje ekvivalentne razine nasilja u istom incidentu. Dvosmjerno nasilje u vezi spominje se i za emocionalno nasilno ponašanje u vezi te jednakost između počinjenja i doživljavanja fizičkog i emocionalnog zlostavljanja u vezi. Naposljetku, Craft i Serovich (2005) izvješćuju da je seksualna prisila najmanje prijavljena u smislu počinjenja i viktimizacije u vezi.

5.4. Nedostatci istraživanja, preporuke za buduća istraživanja i implikacije rezultata

Ovo istraživanje predstavlja korelacijski tip istraživanja, odnosno zasnovan je na ne-eksperimentalnoj metodi u kojoj se promatrane pojave odvijaju na prirodan način i ne može se manipulirati varijablama te nisu mogući uzročno-posljedični zaključci dobivenih pojava. Osim toga, postoji nemogućnost zaključivanja o smjeru povezanosti u nekim slučajevima i ‘problem treće varijable’ (Milas, 2009).

Uzorak istraživanja je izuzetno malen (N=36) i njime se nije prikupio cijeli uzorak punoljetnih LGB osoba koje imaju iskustvo nasilja u vezi. U istraživanju je sudjelovao veći postotak muškaraca (72,2%) nego žena (25%) što je znatna razlika i pokazuje podzastupljenost ženskih sudionica. Nadalje, jedan od nedostataka istraživanja je i odsustvo natuknice biseksualnim osobama da se tijekom ispunjavanja ankete osvrnu na iskustvo nasilja u istospolnoj, a ne heteroseksualnoj vezi te po tome nije sigurno na koju vezu u istraživanju se odnose. Zatim, kako se do sudionika dolazilo preko LGBTIQ+ udruga i njihovih članova a pozivno pismo

i poveznica za ispunjavanje ankete su se slale putem e-maila može biti da je sudionicima završio u “Neželjenoj pošti”.

U budućim istraživanjima bi se trebao skupiti veći uzorak LGB populacije te podjednako obuhvatiti sudionike muškog i ženskog spola. Prema Hatzenbuehler i sur., (2015, prema Rolle i sur., 2018), lokalne organizacije za pomoć homoseksualnim žrtvama partnerskog nasilja su se pokazale prihvatljivijima od strane žrtve nego standardizirani programi stoga bi provedba istraživanja u suradnji s različitim LGBTIQ+ udrugama potencijalno povećala broj sudionika. Također, provedbom kvalitativnog istraživanja nasilja u vezama istospolnih partnera proširili bi znanje o navedenom fenomenu i dobili dublji uvid.

Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti u pripremi pružateljima psihološke pomoći LGB osobama da znaju na što da se osvrnu i usredotoče u radu s LGB osobama. Zatim, ovo istraživanje može koristiti LGBTIQ+ udrugama i svima ostalima kao polazište za ispitivanje nasilja u vezama homoseksualnih partnera. Također, može poslužiti i kao polazište LGBTIQ+ pri planiranju konkretnih programa i edukacija. S obzirom na to da (53,7%) sudionika izvještava o nasilju u vezi bilo bi korisno provesti radionice/edukacije s ciljem informiranja LGB osoba o oblicima nasilja i upoznati ih s načinima i tehnikama nenasilne komunikacije. Provedbom i objavom naknadnih kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja o nasilju u istospolnim vezama potvrdilo bi se postojanost nasilja u homoseksualnim vezama i s time bi se pozitivno utjecalo na tišinu koja se obavila oko navedenog fenomena. Vjerujem da bi to utjecalo na vidljivost samog fenomena u društvu čime bi se senzibilizirala javnost i potaknula javna diskusija.

6. Zaključak

Rezultati ovog istraživanja su djelomično potvrdili hipotezu o doživljavanju i počinjavanju nasilja od strane gej muškaraca, lezbijki i biseksualnih osoba, dok je

je u potpunosti potvrđena hipoteza o zastupljenosti emocionalnog, fizičkog, ekonomskog nasilja i seksualne prisile u vezama istospolnih partnera.

Naposljetku, može se zaključiti da je problem partnerskog nasilja u istospolnim vezama još uvijek nedovoljno istražen fenomen na našem području te je ovim istraživanjem utvrđeno da su svi sudionici koji su se izjasnili o postojanju nasilja u vezi barem jednom doživjeli i počinili nasilje u vezi što upućuje na dvosmjernost nasilja u homoseksualnim vezama.

Popis tablica

Tablica 1.1.: *Prevalencija nasilja u vezama istospolnih partnera* (str. 9)

Tablica 3.1.: *Status obrazovanja sudionika* (str. 14)

Tablica 3.2.: *Udio sudionika koji imaju iskustvo nasilja u vezi* (str. 15)

Tablica 4.1.: *Prikaz zastupljenosti emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama sudionika prikupljeni revidiranom skalom rješavanja sukoba* (str. 21)

Tablica 4.2.: *Prikaz zastupljenosti emocionalnog nasilja u vezama sudionika prikupljeni upitnikom emocionalnog nasilja* (str. 23)

Tablica 4.3.: *Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za povezanost revidirane skale rješavanja sukoba i upitnika emocionalnog nasilja* (str. 23)

Tablica 4.4.: *Prikaz zastupljenosti ekonomskog iskorištavanja u vezama sudionika prikupljeni upitnikom ekonomskog nasilja* (str. 24)

Tablica 4.5.: *Prikaz zastupljenosti ekonomske kontrole u vezama sudionika prikupljeni upitnikom ekonomskog nasilja* (str. 24)

Tablica 4.6.: *Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije za povezanost između počinjenja i doživljavanja emocionalnog i fizičkog nasilja te seksualne prisile u vezama sudionika* (str. 25)

Popis slika

Slika 1.1: *Krug moći i kontrole* (str. 6)

Slika 1.2.: *Krug moći i kontrole nad LGBT osobama u intimnim vezama* (str. 7)

7. Literatura

1. Adams, A. E., Sullivan, C. M., Bybee D. & Greeson, M. R. (2008). *Scale of economic abuse*, 14 (5), 563-558.
2. Ali, P. A., Dhingra, K. & McGarry, J. (2016). A literature review of intimate partner violence and its classifications. *Aggression and Violent Behavior*, 31, 16–25.
3. Baker, N. L., Buick, J. D., Kim, S. R., Moniz, S. & Nava, K. L. (2013). Lessons from Examining Same-Sex Intimate Partner Violence. *Sex Roles: A Journal of Research*, 69(3-4), 182–192.
4. Balsam, K. F. & Szymanski, D. M. (2005). Relationship Quality and Domestic Violence in Women’s Same-Sex Relationships: The Role of Minority Stress. *Psychology of Women Quarterly*, 29(3), 258–269.
5. Barnes, R. (2010). ‘Suffering in a silent vacuum’: woman-to-woman partner abuse as a challenge to the lesbian feminist vision. *Feminism & Psychology*, 21, 233–239.
6. Barrett, B. J. & St. Pierre, M. (2013). Intimate Partner Violence Reported by Lesbian-, Gay-, and Bisexual-Identified Individuals Living in Canada: An Exploration of Within-Group Variations. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, 25(1), 1-23.
7. Brown, C. (2008). Gender-Role Implications on Same-Sex Intimate Partner Abuse. *Journal of Family Violence*, 23(6).
8. Bunker Rohrbaug, J. (2006). Domestic violence in same-gender relationships. *Family Court Review*, 44, 287–299.

9. Carvalho, A. F., Lewis, R. J., Derlega, V. J., Winstead, B. A. & Viggiano, C. (2011). Internalized Sexual Minority Stressors and Same-Sex Intimate Partner Violence. *Journal of Family Violence*, 26(7), 501-509.
10. Chapman, H. & Gillespie, S. M. (2018). The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2): A review of the properties, reliability, and validity of the CTS2 as a measure of partner abuse in community and clinical samples. *Aggression and Violent Behavior*, 44, 27-35.
11. Craft, S. M. & Serovich, J. M. (2005). Family-of-Origin Factors and Partner Violence in the Intimate Relationships of Gay Men Who Are HIV Positive. *Journal of Interpersonal Violence*, 20(7), 777–791.
12. D’Lima, G. M., Gumienny, L. A., Kelley, M. L., & Milletich, R. J. (2014). Predictors of women’s same-sex partner violence perpetration. *Journal of Family Violence*, 29, 653–664.
13. Dolan Soto, D. R., LCSW & Kaplan, S. (2005). *New York Lesbian, Gay, Transgender and Bisexual Domestic Violence Report for 2003/2004*. New York: AVP.
14. Eaton, L., Kaufman, M., Fuhrel, A., Cain, D., Cherry, C., Pope, H. & Kalichman, S. C. (2008). Examining Factors Co-Existing with Interpersonal Violence in Lesbian Relationships. *Journal of Family Violence*, 23(8), 697–705.
15. Edwards, K. M. & Sylaska, K. M. (2013). The perpetration of intimate partner violence among LGBTQ college youth: the role of minority stress. *Journal of Youth Adolescence*. 42, 1721–1731.
16. Glass, N. & Hassouneh, D. (2008). The influence of gender role stereotyping on women’s experiences of female same-sex intimate partner violence. *Violence Against Women*, 14, 310–325.
17. Goldberg, N. G. & Meyer, I. H. (2013). Sexual Orientation Disparities in History of Intimate Partner Violence: Results From the California Health Interview Survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(5), 1109–1118.

18. Goldenberg, T., Stephenson, R., Freeland, R., Finneran, C. & Hadley, C. (2016). "Struggling to be the alpha": sources of tension and intimate partner violence in same-sex relationships between men. *Culture, Health & Sexuality*, 18(8).
19. Graham, L. M., Todd, M. J., Givens, A. D., Bowen, G. L. & Rizo, C. F. (2016). Intimate Partner Violence Among Same-Sex Couples in College: *Journal of Interpersonal Violence*, 1–28.
20. Griffiths, A. (2013). *An Investigation Into Same-Sex Intimate Partner Violence*. Doktorska disertacija. United Kingdom: University of Birmingham, The Centre for Forensic and Criminological Psychology.
21. Halpern, C. T., Young, M. L., Waller, M. W., Martin, S. L. & Kupper, L. L. (2004). Prevalence of Partner Violence in Same-Sex Romantic and Sexual Relationships in a National Sample of Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 35(2), 124-131.
22. Herek, G. M. (2004). Beyond "Homophobia": Thinking About Sexual Prejudice and Stigma in the Twenty-First Century. *Sexuality Research & Social Policy*, 1(2), 6-24.
23. Hester, M. & Donovan, C. (2009). Researching Domestic Violence in Same-Seks Relationships-A Feminist Epistemological Approach to Survey Development. *Journal of Lesbian Studies*, 13(2), 161-173.
24. Houston, E. & McKirnan, D. J. (2007). Intimate Partner Abuse among Gay and Bisexual Men: Risk Correlates and Health Outcomes. *Journal of Urban Health*, 84(5), 681–690.
25. Ignjatović, T. (2011). *Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: model koordiniranog odgovora zajednice*. Beograd:Rekonstrukcija Ženski fond.
26. Jacobson, N. & Gottman, J. (1998). Emotional Abuse Questionnaire.
27. Kamenov, Ž., Huić, A. & Jelić, M. (2016). Manjinski stres i mentalno zdravlje osoba homoseksualne i biseksualne orijentacije: pregled

empirijskih provjera modela manjinskog stresa iz perspektive hrvatskog društva. *Kriminologija i socijalna integracija*, 23(2), 2-39.

28. Karakurt, G. & Silver, K. E. (2013). Emotional Abuse in Intimate Relationships: The Role of Gender and Age. *Violence and Victims*, 28, 804-821.
29. McKenry, P. C., Serovich, J. M., Mason, T. L. & Mosack, K. (2006). Perpetration of Gay and Lesbian Partner Violence: A Disempowerment Perspective. *Journal of Family Violence*, 21(4), 233-243.
30. Messinger, A. M. (2011). Invisible Victims: Same-Sex IPV in the National Violence Against Women Survey. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(11), 2228–2243.
31. Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, Vol 129, No 5, 674–697.
32. Mihoci, H. (2019). *Psihološko nasilje u partnerskim vezama*. Diplomski rad. Zagreb: Edukacijsko rehabilitacijski fakultet.
33. Miller, D. H., Greene, K., Causby, V., White, B. W. & Lockhart, L. L. (2001). Domestic Violence in Lesbian Relationships. *Women & Therapy*, 23(3), 107-127.
34. Myth: Duluth model. Preuzeto s: <https://equi-law.uk/duluth-model/> (13.8.2022).
35. Ofreneo, M. A. P. & Montiel, C. J. (2010). Positioning theory as a discursive approach to understanding same-sex intimate violence. *Asian Journal of Social Psychology*, 13(4).
36. Ristock, J. L. (2003). Exploring dynamics of abusive lesbian relationships: preliminary analysis of a multi-site, qualitative study. *American Journal of Community Psychology*, 31, 3–4.
37. Rollè, L., Giardina, G., Caldarera, A. M., Gerino, E. & Brustia, P. (2018). When Intimate Partner Violence Meets Same Sex Couples: A Review of Same Sex Intimate Partner Violence. *Frontiers in Psychology*, 9, 1506.

38. Sanger, N. & Lynch, I. (2018). 'You have to bow right here': heteronormative scripts and intimate partner violence in women's same-sex relationships. *Culture, Health & Sexuality*, 20 (2).
39. Stanley, J. L., Bartholomew, K., Taylor, T., Oram, D. & Landolt, M. (2006). Intimate Violence in Male Same – Sex Relationship. *Journal of Family Violence*, Vol. 21, No. 1.
40. Straus, M. A., Hambey, S. L. & Warren, W. L. (2003). *Revised conflict tactics scales*.
41. Theories and Causes of Domestic Violence (2013). Preuzeto s: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/128502/15/12_chapter%203.pdf (13.8.2022).
42. Turell, S. C. (2000). A Descriptive Analysis of Same-Sex Relationship Violence for a Diverse Sample. *Journal of Family Violence*, Vol. 15, No. 3.
43. Walters, M. L., Chen J. & Breiding, M. J. (2013). The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey (NISVS): 2010 Findings on Victimization by Sexual Orientation. *National Center for Injury Prevention and Control*.
44. World Health Organization (2012). *Understanding and Addressing Violence Against Women*. Geneva: World Health Organization.